

Двадесетшестог јануара ове године, политичке вође Срба, Бошњака и Хрвата у Бањалуци су постигли споразум који би могао битно да одреди будућност БиХ. Председници СНСД, СДА и ХДЗ БиХ, Милорад Додик, Сулејман Тихић и Драган Човић усагласили су се, поред осталог, и о принципима уставних промена у БиХ по којима би, убудуће, требало да функционише БиХ. Један став из тог договора, у којем се експлицитно наводи да ће на „средњем нивоу БиХ бити састављена од четири територијалне јединице, где је свака територијална јединица заснована на деоби власти на законодавну, извршну и судску“ [\(1\)](#) – изазвао је озбиљне неодумице, као и оштре оптужбе Додикових и Тихићевих опонената. С друге стране, остали делови тзв. Бањалучког договора остали су по страни, иако у тим питањима – поделе имовине, статуса Брчко дистрикта, пописа становништва – постоји високог степен сагласности и међу самим Србима и Хрватима, а донекле и међу Бошњацима.

Увод у преговоре

Пре неголи пођемо у разјашњење неодумица из „Бањалучког договора“, важно је да се подсетимо догађаја који су претходили том политичком споразуму. Елем, на састанку Савета за спровођење мира у БиХ(ПИЦ) у фебруару прошле године, истакнуто је пет циљева које власти у БиХ треба да испуне да би дошло до затварања Канцеларије високог представника у БиХ (ОХР) и трансформације у Канцеларију специјалног представника ЕУ у БиХ(ЕУСР). Ти циљеви су дефинисани као: 1) прихватљиво и одрживо решење питања државне имовине; 2) прихватљиво и одрживо решење питање имовине одбрамбених структура; 3) пуно спровођење Коначне арбитражне одлуке о Брчком; 4) фискална одрживост; 5) успостава владавине права. Осим ових циљева, ПИК је задао и два услова: потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ и позитивна оцена политичке ситуације у БиХ коју би дао ПИК [\(2\)](#).

У међувремену, БиХ је потписала Споразум са ЕУ, док је испуњавање другог, чисто политичког услова, остало да зависи од решености власти у БиХ да испуне пет наведених циљева, и то тако да понуђена решења буду прихваћена од стране ПИК-а. Штавише, ПИК је на својој седници у новембру прошле године дао оквир за свако решење посебно [\(3\)](#), након што су, петнаестак дана раније, Додик, Тихић и Човић постигли тзв. Прудски споразум [\(4\)](#). У овом политичком споразуму је, поред осталог, наведено да ће питање Брчког бити решено „уставним законом“, односно амандманом, за који је потребна двотрећинска већина у Парламентарној скупштини БиХ. Касније ће се испоставити да су потписници направили лапсус, јер Устав

БиХ не познаје термин „уставног закона“, па се питање договора о Брчком свело, заправо, на изгласавање уставног амандмана.

Даље, у Прудском споразуму је поприлично јасно наведено како ће се решавати питање имовине у БиХ. „Стране су сагласне да се питање државне имовине реши на тај начин што би у власништву државе била укњижена непокретна имовина потребна за рад државних институција, укључујући ту и перспективну покретну и непокретну војну имовину. Остала имовина, као и неперспективна војна имовина, припала би ентитетима, односно кантонима и општинама, према потребама ентитетских, кантоналних и општинских институција. Уколико део непокретне војне имовине у будућности не буде потребан оружаним снагама, односно војним институцијама БиХ, та имовина прелази на ентитете на чијем се простору налази“ – тако гласи став о решењу питања имовине. Већ из овога је било јасно да је Додик пристао на изванредан уступак, што ће и сам касније једном признати, наводећи да Дејтонски споразум не познаје категорију државне имовине. С друге стране, ОХР је раније донео одлуку да је потребно постићи политички споразум о подели дела имовине некадашње СР БиХ. На крају, остало је нејасно шта ће од имовине припасти институцијама БиХ, јер још не постоји инвентура имовине која се дели, док би, с друге стране, требало да буде поприлично јасно да имовина која је сада у власништву ентитета РС и ФБиХ – остаје у власништву ентитета, а то је, посматрано голим оком, највећи део имовине. Напокон, поједини међу истакнутим српским правницима тврдили су и тврде да, држећи се стриктно слова Дејтонског споразума, институцијама БиХ се имовина може дати само на коришћење, али не и у власништво. С друге стране, Харис Силаџић захтева да се сва имовина књижи на БиХ, а да се потом локалним властима даје искључиво на коришћење. Кад се све сабере, остало је неизвесно како ће на крају бити подељена имовина, тим пре што још није најјасније да ли ће то питање моћи бити решено законом у Парламентарној скупштини БиХ или ће, пак, бити потребно донети уставни амандман. У првој варијанти, партије потписника споразума имају просту већину, док им у другој варијанти недостају посланички гласови за двотрећинску подршку.

Двотрећинска подршка ће бити потребна за изгласавање уставног амандмана о Брчком. ПИК је у новембру затражио да се „Дистрикту Брчко мора дати механизам помоћу којег Дистрикт може имати загарантован приступ Уставном суду БиХ у вези са споровима које може имати са ентитетима и државом у погледу њихових обавеза у складу са Одлуком Арбитражног трибунала, те статусом и овластима Дистрикта“. Додик, Тихић и Човић су се „Бањалучким споразумом“ у потпуности обавезали да ће овакав захтев спровести, не би ли се коначно привела крају међународна супервизија у Брчком. Поред тога, по захтеву супервизора Рафија Грегоријана недавно су све српске странке у Брчком морале да се писмено обавезу да ће поштовати Одлуку Арбитражног трибунала за Брчко, што је, практично, значило да су све српске странке одустале од Резолуције Народне скупштине РС с пролећа 1999. године, према којој РС не признаје Одлуку Арбитражног трибунала. Подсећања ради, том одлуком је део подручја Брчког који је

био под контролом РС изузет од РС, а од тог дела и дела Брчког под контролом ФБиХ створен је дистрикт који је добио статус кондоминијума, територије на коју право полажу оба ентитета. Дакле, десет година касније и власт и опозиција у РС прихватили су „реалност“ у Брчком, с тим да би опозиционе партије прихватиле Додиков договор о Брчком само уколико би то значило и окончање супервизије. У овом тренутку је, међутим, тешко рећи да ли ће супервизија бити аутоматски окончана усвајањем Додик-Тихић-Човићевог решења за Брчко, мада би то требало да се догоди, имајући у виду Грегоријанов извештај ПИК-у у новембру прошле године, у којем он каже да су „готово сви главни елементи Коначне одлуке под његовим ауторитетом испуњени“.

Све у свему, договорима Додик-Тихић-Човић у Пруду и у Бањалуци назиру се решења питања Брчког и имовине у складу са захтевима ПИК-а. Када се томе дода да су преостали циљеви (четврти и пети) из коминикеа ПИК-а готово постигнути, онда би се могло очекивати да и сам ПИК испуни свој други услов, односно, да да позитивну оцену политичке ситуације у БиХ, чиме би се створио и последњи услов за затварање ОХР-а, како БиХ више, барем формално, не би била под протекторатом. Пре би се могло рећи да би садашњи (полу) протекторат био замењен супервизијом ЕУ, али још нису јасни форма и садржај бриселске супервизије, односно хоће ли се и у којој мери ЕУСР понашати интервенционистички, без обзира што, декларативно, у Бриселу стално говоре о „договору политичара у БиХ“.

Заплитање у уставне промене

У контексту испуњавања услова за затварање ОХР-а остаје, међутим, нејасно зашто су Додик Тихић и Човић ушли у процес уставних промена, пошто се „реформа устава“ не помиње ни као услов, ни као циљ нити у једном коминикеу ПИК-а, нити у једној изјави званичника ЕУ.

Можемо, дакле, само нагађати зашто су отворени преговори о уставним променама, иако немају никакве директне везе са одласком ОХР-а. Истине ради, из Брисела, а посебно из Вашингтона, већ годинама се „сугерише“ политичарима у БиХ да је за улазак БиХ у ЕУ, неопходно извршити уставне промене, односно, направити „уставну еволуцију“, како је то дефинисао Оли Рен. Под тим политичким притисцима о овој теми се причало и почетком 2006. године и замало постигао договор, али ни тада, а ни пре, није се преговарало о евентуалној прекомпозицији БиХ. Дакле, ако бисмо нагађали зашто су баш сада отворени разговори о четири територијалне јединице у БиХ – када отворених притисака из Брисела и Вашингтона није било – морали би поћи од тезе да су хрватски политичари свој пристанак у испуњавање услова за затварање ОХР-а условили

разговорима о уставном и територијалном преуређењу БиХ. Последњих година, Хрвати су на становишту да ће доћи до своје територијалне/федералне јединице само уколико што пре почну разговори о томе, просто, зато што време у БиХ најмање ради за њих.

Они, заправо, имају у виду да ће попис становништва који су Додик, Тихић и Човић договорили за 2011. годину показати да је велики број Хрвата из средње Босне, Посавине и западне Херцеговине „исцурио“ у Хрватску и тада ће им бити знатно теже да „освоје“ своју територију. Пристанком да поменути попис становништва садржи и етничке, верске и језичке критеријуме – на чему највише инсистирају Срби –Тихић је очигледно изнудио уступак од Додика да се разговара о прекомпозицији БиХ. Сем пристанка на попис становништва, Тихић је, практично, понудио и уступак на који никако не пристаје Харис Силајџић, а ни Златко Лагумџија: Тихић је, уствари, пристао да буде део решења за затварање ОХР-а, на чему Срби највише инсистирају, а чему се Силајџић убедљиво највише противи.

Наравно, тешко је веровати да су странци спремни да остану у БиХ у форми ОХР-а; пре би се, заправо, могло рећи да и Брисел и Вашингтон теже трансформацији свог присуства у БиХ, јер због јачања дипломатске позиције Русије у БиХ у последњих две године, ОХР више не може ни изблиза тако лако да потеже голу силу као у време Педија Ешдауна. Дакле, утолико је лакше било Тихићу да понуди да буде део решења за затварање ОХР-а, свесном да се време „ешдаунизма“ у БиХ више неће вратити. Заузврат је делимично профитирао Додиковим пристанком да се разговара о прекомпозицији БиХ, али се, истовремено, изложио снажном нападу у бошњачком политичком естаблишменту, тиме што је, фактички, пристао на федерализацију БиХ, што се тумачи као уступак Србима и Хрватима у смислу Тихићевог лаганог заокрета од јединственог сарајевског централистичког/унитаристичког става.

„БиХ је суверена држава у међународно признатим границама. БиХ је демократска, социјална и секуларна држава утемељена на владавини права и начелу поделе власти на законодавну, извршну и судску. БиХ је децентрализована држава организована на три нивоа власти. Средњи ниво власти састављен је од четири територијалне јединице, где је свака територијална јединица заснована на подели власти на законодавну, извршну и судску” – ово су ставови које су усагласили Додик, Тихић и Човић у „Бањалучком споразуму“. У „Прудском споразуму“ стоји да ће се још разговарати и о „функционалним институцијама, надлежностима државе и усклађивању Устава БиХ са Европском конвенцијом о темељим људским правима и слободама“.

Оба ова споразума, међутим, од почетка су наишла на различите, па и потпуно опречне

интерпретације потписника. Тихић под територијалним јединицама подразумева „регије“ са тачно омеђеним границама и центрима у Сарајеву, Тузли, Мостару и у Бањалуци. „Регија Тузла ишла би на север до Саве, а на исток до Дрине. Бањалучка регија обухватала би Крајину, сарајевска би, осим Кантона Сарајево, захватала простор до Дрине те део средње Босне, а мостарска регија протезала би се од границе Црне Горе до Гламоча и Дрвара. Рекли смо да ће постојати четири територијалне јединице. Испод тога се неће ићи. Може бити и више регија, али се испод четири неће ићи“, навео је Тихић који дан након потписивања „Бањалучког споразума“ [\(5\)](#). Тихић је, такође, понудио решења и за разговоре о осталим уставним темама. „У променама Устава БиХ уградити одредбе из Европске конвенције о људским правима. То значи да ће сваки грађанин имати право да бира и буде биран, без обзира на то где у БиХ живио. Прецизираће се надлежности државе, средњег нивоа и локалне заједнице. Постојаће и значајан део овлашћења која ће бити заједничка – државе и средњег нивоа власти. У сегменту функционисања власти очекујем увођење институције председника уместо Председништва, премијера и владе уместо председавајућег и Савета министара, најмање још два државна министарства те већи број државних посланика од досадашњег. Највероватније ће се у Дому народа укинути ентитетско гласање, а радићемо на редифиницији ентитетског гласања у Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ“, навео је Тихић [\(6\)](#).

Другим речима, Тихић подразумева укидање или, еуфемистички, смањење Републике Српске, а нешто „блажу“ варијанту подразумева и Драган Човић. И он, такође, говори да у територијалној расподели у БиХ „границе РС не могу остати нетакнуте“, а ставови из „Бањалучког споразума“ о реорганизацији БиХ неодољиво подсећају на платформу ХДЗ-а БиХ о три федералне јединице и „Сарајевског дистрикта“. Заправо, и Човић и Тихић напомињу да су решења која нуде потпуно у складу са програмским платформама СДА, односно ХДЗ-а БиХ. Разлике у ове две платформе, у најкраћем, тичу се овлашћења средњег нивоа власти, јер у варијанти СДА та овлашћења би била сведена на минимум, док би у варијанти ХДЗ-а БиХ територијалним јединицама припало негде око 60 одсто овлашћења, док би остало припало држави или било подељено између два нивоа власти.

Е, сад то што и Човић и Тихић „напомињу“ да до „укидања РС не може доћи без воље српских политичара“ слаба је утеха Србима у РС, јер то нипошто не значи делимично одустајање од њихових платформи, већ пре представља пребацивање лоптице у политичко двориште РС.

Додик на све ове предлоге Тихића и Човића одговара реченицом да је „РС неупитна, а

ако ће се нешто делити, онда ће се делити ФБиХ. Пре ће нестати БиХ, него РС“ – уверава Додик своје политичке противнике и сународнике који су постали сумњичави након „Бањалучког споразума“. Сумњичави су и Тихићеви политички противници и сународници који га оптужују да је „пристао да РС остане нетакнута, а да се дели Федерација БиХ“.

Једино су Хрвати сагласни да је договор за њих добар, уверени да ће коначно добити своју територијалну јединицу и да било какав исход за њих не може бити гори од положаја у коме се сада налазе.

Шта је, онда, мотивисало Додика и Тихића да отворе разговоре, у којима се унапред знало да су полазишта једног и другог – сасвим опречна ? Додик очигледно мисли да је направио добар тактички потез, тиме што је јабуку политичког раздора бацио међу Бошњаке: то се види из Силајџићевог оштрог реаговања. Додик, такође, понавља да је Дејтонски споразум основа на којој ће он градити став о уставним променама и да то што се у „Бањалучком споразуму“ нигде не помиње РС не значи ништа, јер он подразумева РС као једну од територијалних јединица. Но, истовремено је створио раздор између себе и готово свих осталих српских политичара: Додиков уопштени пристанак да разговара о четири територијалне јединице СДС и радикали сматрају „бесрамном издајом“, док, рецимо, Младен Иванић не види било какву потребу да се на ту тему уопште разговара.

С друге стране, Сулејман Тихић зна да нико у РС сада неће пристати на било какво смањење ни територије, ни надлежности РС, али очигледно верује да ће негде на крају свих разговора о уставним променама успети барем значајно да окрњи позицију „српског ентитета“. Тихић је, заправо, уверен да ће политиком „корак по корак“ наредних година успети да постепено слаби позицију преговарача РС у корист бошњачких политичара, мада је и сам свестан да ће, сем међународне подршке његовој политици, у томе бити нужно и одустајање Силајџића и Лагумџије од њихове политике која би се могла описати слоганом „све или ништа“.

Ако, неким случајем, Тихић добије подршку од Силајџића и Лагумџије за свој концепт „федералне државе регија“, Додик уће утолико бити теже да брани не само позицију, већ и територију РС. Срби се тада, у најбољем случају, могу надати да изгубе Источно Сарајево у корист „Сарајево дистрикта“, а можда и Сребреницу, не би ли заузврат добили бошњачко признање остатка РС и одустајање Бошњака од даље прекомпозиције БиХ. Опстанак целовите РС у садашњим границама чини се да је теже бранити ако се у разговоре о стварању четири територијалне јединице улази са позиције у којој се

захтева оно што се, уствари, већ има. Узгред, ма колико, с једне стране, били блиски српски и хрватски ставови о функционалној подели, утолико су, с друге стране, ближи Човићеви и Тихићеви ставови о територијалној подели земље у којој се садашња граница РС не види као препрека. О томе смо на овим страницама и писали пре нешто више од годину дана [\(7\)](#).

Но, док се не дође до тог дугорочног циља свих – поделе БиХ – радиће се, сва је прилика, на функционалним променама Устава БиХ. Изгледа да ће се широка сагласност најлакше постићи, ако већ није, око избора чланова Председништва БиХ: усклађивање за Европском конвенцијом о темељним људским правима и слободама се односи, заправо, на измену члана који говори да се, практично, српски члан Председништва може бирати само у РС, а хрватски и бошњачки само у Федерацији БиХ. Укидање етничког ексклузивитета за избор чланова Председништва БиХ неће, наравно, довести до тога да ће неки од три народа остати без свог представника у највишој институцији БиХ, али би, у крајњој линији, могло довести до трансформације Председништва у институцију председника БиХ са два потпредседника, што су, рецимо, Срби до сада прихватили само под условом да се председник и потпредседници ротирају током једног мандата, баш као и сада чланови Председништва.

Још значајнија политичка битка ће се водити око бошњачких захтева за трансформацију Савета министара БиХ у „функционалну владу са премијером и новим министарствима“, чему се Срби још увек оштро противе. Највеће противљење Срба до сада је било приметно приликом истицања бошњачких захтева за ограничавање ентитетског гласања у Представничком дому и укидања етничког вета у Дому народа Парламентарне скупштине БиХ. Просто зато, јер је ентитетско гласање најзначајнија одбрана интереса Срба у БиХ. С друге стране, Хрвати сматрају да је етнички вето у Дому народа једина линија одбране њихових интереса у БиХ, док им ентитетско гласање не значи ништа.

Но, цела ова прича о функционалним променама устава могла би се искомпликовати ставом о реорганизацији БиХ на четири територијалне јединице, просто зато што би реализација такве реорганизација значила да се механизми одлучивања у институцијама БиХ и подела одговорности према националном кључу више не би могли, практично, одржати према садашњем моделу „два ентитета – три народа“, већ према неком новом који би, је ли, гласио „четири федералне јединице – три народа“, па макар у тој подели Република Српска остала сасвим нетакнута.

Српско – српска питања

У међувремену, Србима, а понајпре Додику – просто зато, јер је сам преузео највише одговорности – преостаје, ипак, још довољно времена да добро поразмисле какву и колику Републику Српску су у стању да одбране. Можда не би било лоше да се Додик – иако има капацитет да сам одлучује о многим статусним питањима РС – убудуће мало више консултује са осталим српским политичарима о виталним националним интересима, а да водећи опозиционари за почетак избегавају да му априори лепе етикету „издајника“. Не би било згорег да и једни и други покажу мало више међусобног такта, а ваљда не би било од штете да се о предстојећим, судбоносним питањима за српски народ у БиХ изјасне и други релевантни политички чиниоци у Србији, поред председника Бориса Тадића.

Чини се да је председник Тадић начинио благи заокрет у политици Србије према БиХ у последњих неколико месеци, тако што покушава да Београд мало више приближи Сарајеву. На то су најпре указали састанци председника Тадића са Сулејманом Тихићем у Београду, након којих је Тихић у сарајевској штампи изјављивао да је „председник Тадић нешто најбоље што се десило Србији од 1991. године“. Као добар гест Тадићу је у Сарајеву уписана позајмица гаса почетком јануара током европске гасне кризе, а пред сам крај прошле године министар спољних послова Србије Вук Јеремић посетио је и Сарајево и Бањалуку.

Јеремић је у Бањалуци нагласио да „Србија поштује територијални интегритет међународно признатих држава, па и БиХ, оценивши да је снажна и просперитетна РС услов јаке и просперитетне БиХ“ [\(8\)](#). Истовремено, Јеремић је у Сарајеву нагласио да Србија жели да има посебно добре дипломатске односе са целом БиХ, понудивши тада и Федерацији БиХ споразум сличан Споразуму о специјалним и паралелним односима Србије и РС. „Ми желимо да нагласимо да наш партнерски однос према БиХ није заснован само на односима које имамо са Републиком Српском. Наравно, са РС-ом имамо посебне односе – споразум о специјалним и паралелним односима, то је нешто што је дио Дејтонског споразума“, објаснио је Јеремић [\(9\)](#). Истом приликом, могли смо чути и Јеремићево „лично мишљење да ми имамо врло специјалне односе са Сарајевом, питање је само да ли ћемо да их формализујемо“ [\(10\)](#).

Потези и гестови председника Тадића, баш као и ставови и потези министра Јеремића не значе, наравно, да власти у Београду намеравају да остваре боље везе са Сарајевом на штрб српских националних интереса, као што не значе ни да ће на тај начин интереси РС бити боље заштићени. Можда власт у Београду верује да је чвршћим савезништвом са Тихићем могуће оснажити утицај Србије у региону, тако што би се, рецимо, за подстицање Бањалуке на чвршћу политичку сарадњу са Тихићем на изградњи

2009. – година заплета у БиХ?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 02 фебруар 2009 19:28

„функционалне БиХ“ добио нешто шири маневарски простор у међународној дипломатији за очување српског утицаја на северу Косова и Метохије. Можда је баш то један од разлога зашто је, практично, Додик добио сагласност од свог политичког савезника Тадића да формално да пристанак на разговоре са Тихићем и Човићем о територијалном преуређењу БиХ.

Да ли ће то, у крајњој линији, довести, с једне стране, до територијалног разграничења на Космету између Срба на северу и Албанаца јужно од Ибра, односно, с друге стране, до коначне територијалне и функционалне поделе у БиХ међу Србима, Бошњацима и Хрватима, дакако са (нешто) мањом РС, са или без права на самоопредељење – питања су на које одговори неће стићи ни брзо, ни лако.

Фусноте:

1. <http://www.nezavisne.com/dogadjaji/vijesti/36046/Rijesili-imovinu-Brcko-i-popis.html>
2. http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/presssp/default.asp?content_id=42754
3. http://www.ohr.int/pic/default.asp?content_id=42672
4. <http://www.sda.ba/files/file/ZAJEDNICKA%20IZJAVA.pdf>
5. <http://www.sda.ba/vijest.php?id=449>
6. Исто.

2009. – година заплета у БиХ?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 02 фебруар 2009 19:28

---

7. http://www.nspm.rs/starisajt/koment_2007/2007_durmanovic10.htm

8. <http://www.slobodnaevropa.org/content/Article/1364146.html>

9. http://www.oslobodjenje.ba/index.php?option=com_content&task=view&id=51074&Itemid=44

10. Исто.